

De themamiddag eindigde met een uitgebreide rondleiding door Ziggo Dome. | FOTO: © JIM KLINKHAMER |

Themamiddag versterkt geluid in de Ziggo Dome

Op 25 maart organiseerde de VPT in samenwerking met de poppodia (VNPF) en evenementenmakers (VVEM) een themamiddag over versterkt geluid. Niet over luidsprekers, microfoons en mengtafels maar over de schade en overlast die je daarmee kunt veroorzaken en de regels en verplichtingen waar je als podium, festival en organisator mee te maken hebt. Het programma trok 120 belangstellenden. In de comfortabele members lounge van de Ziggo Dome kregen zij een overzicht van de problematiek, gevolgd door een presentatie van de Franse organisatie Agi-Son en daarna nog een uitgebreide rondleiding door de Ziggo Dome. | DOOR: KOEN KOCH EN JOS VAN DE HATERD |

Bij podia en festivals hebben we al dik tien jaar ervaring met de bescherming van medewerkers tegen hard geluid. Zowel de technici als de mensen achter de bar dragen tegenwoordig, als het goed is, hun oordoppen of op maat gemaakte gehoorbescherming. De werkgevers zorgen voor voorlichting, verstrekken oordoppen en laten de betrokken technici met enige regelmaat op hun gehoor testen. Nu de veiligheid van de medewerkers min of meer geregeld lijkt, is de aandacht de laatste jaren verschoven naar de bescherming van het publiek. Gehoorschade onder jongeren is een bekend en groeiend fenomeen. Hard versterkt geluid tijdens concerten is één van de oorzaken. Dat muziek niet onbeperkt hard kan zijn, begrijpt iedereen. Twee jaar geleden is daarom een convenant gesloten waarin een geluidsnorm van 103 dB(A) is vastgelegd. Maar hoe krijg je het voor elkaar dat iedereen zich hier ook aan houdt?

Drie soorten geluidsregels

Wie binnen of buiten hard geluid wil maken, moet rekening houden met drie soorten regels. Dagvoorzitter Willem Westermann (VVEM) geeft ons in zijn inleiding de trefwoorden: milieu, arbo en publiek. In de eerste plaats is er wetgeving die overlast naar de omgeving moet voorkomen, de milieuwetgeving. Marcel Kok geeft hiervan een overzicht in zijn presentatie. Daarnaast is de werkgever verplicht om zijn medewerkers te beschermen. Iedere werknemer heeft recht op een veilige werkomgeving, zoals vastgelegd in de arbowet. Erik Mans van poppodium Tivoli deelt zijn ervaringen met arbo. En in de derde en laatste plaats hebben we regels en normen om de veiligheid en gezondheid van het publiek te waarborgen. Het verschil met milieu en arbo is dat die wetten al langer bestaan en alles min of meer vastleggen. Bij geluidsnormen voor het publiek ligt dat anders. Daarvoor kennen we in Nederland geen wet maar alleen het convenant dat twee jaar geleden is gesloten tussen de Nationale Hoorstichting, de VVEM (de evenementenmakers) en de VNPF (de poppodia en festivals). Dat convenant loopt in 2013 af en is toe aan verlen-

ging. Berend Schans (VNPF) spreekt daarover in zijn presentatie. Verder is er een initiatief om op Europees niveau van elkaar te leren en samen te werken aan geluidsreductie bij evenementen. Vanuit dat perspectief is deze middag Agi-Son uitgenodigd. En tot slot bespreekt Willem Westermann hoe het zit met verant-

half uurtje uitleg achter de mengtafel. Daarna werd hij in het diepe gegooid met de mededeling... 'Succes!' Hij rolde van het een in het ander. Zijn ervaring is dat het begin jaren negentig vooral 'lekker hard' moest. 'Zonder piep in je oren was het geen goed concert geweest!' Toen het personeel bij de poppodia oordop-

'We moeten niet alles willen verbieden, laat mensen alsjeblieft zelf nog iets mogen beslissen'

woordelijkheid en aansprakelijkheid, ofwel wie draait er op voor boetes, sancties en schadeclaims?

Geluidsoverlast naar de omgeving

De presentatie van Marcel Kok (dB-Control) maakt duidelijk dat dit een vakgebied is voor ware specialisten. Hij leidt ons door de geschiedenis van de regelgeving en via de Hinderwet en de Wet Milieubeheer komen we terecht bij de sinds 2010 geldende WABO (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht), die ook geldt voor podia en horecagelegenheden. Voor evenementen heb je te maken met de Algemene Plaatselijke Verordening. In beide gevallen worden maximale geluidsniveaus vastgelegd voor overdag, 's avonds en 's nachts. Ook de voorwaarden waar metingen aan moeten voldoen liggen in het algemeen vast. Hierbij is de lokale beleidsvrijheid groot en bij de spreker is enige ergernis te bespeuren over de kwaliteit van de APV's die veelal van gemeente op gemeente worden overgeschreven door iemand met meer affiniteit met regelgeving dan natuurkunde. Soms worden er meetopstellingen opgegeven die meer voorbereidingstijd vergen dan het organiseren van het festival zelf, terwijl het resultaat van de meting op die plek ook nog dubieus is. Geluid meten is een vak!

Gehoorbescherming bij Tivoli

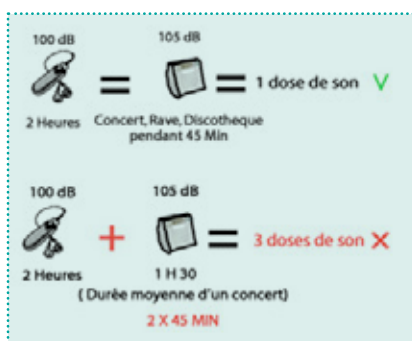
Erik Mans, facilitair manager en arbocoördinator van Tivoli Utrecht, presenteert zonder Powerpoint op charmante wijze de verhalen uit de praktijk. Ooit startte hij zijn carrière als geluidstechnicus op de Boulevard of Broken Dreams na een

pen moest gaan dragen werd dat op zijn zachtst gezegd met matig enthousiasme ontvangen. Toch is de praktijk minder weerbarstig gebleken dan de weerstand onder de 'podiumdieren' in eerste instantie deed vermoeden. Erik Mans spreekt van een geleidelijke omslag onder de technici, 'van vrije jongens naar veilige jongens'. Daarbij heeft zeker geholpen dat de gehoorbescherming zelf beter is geworden. De gele oordoppen zijn vervangen door comfortabele one-size-fits-all en de meeste geluidstechnici dragen op maat gemaakte otoplastieken met een vlakke demping. Hij herinnert zich de emoties na de eerste gehoormetingen onder de medewerkers. Technici waren soms geschokt en ontdaan. 'Dit kan niet kloppen, dat hebben ze verkeerd gemeten.' Mensen die zich veilig waanden bleken forse gehoorschade te hebben, maar ook andersom kwam voor. 'Zorg als werkgever in ieder geval voor begeleiding bij die periodieke gehoormetingen', zegt Erik Mans. Na de eerste schok kwam het besef dat gehoorbescherming nodig en logisch is in dit vak. En dat bewustzijn is in de hele keten toegenomen. Organisatoren, bands, technici en zalen begrijpen het belang. Een deskundige toeschouwer onderstreept het nog eens. 'Als je gehoor minder wordt door ouderdom is dat met een gehoorapparaat meestal nog wel te verzachten, maar de gehoorschade waar we hier over praten is onomkeerbaar en niet met apparatuur weg te werken!' Over geluidsnormen voor het publiek is Erik Mans realistisch. Beperking van het geluidsniveau is nodig, aan de andere kant zal het publiek wegblijven als het te laag is. Tivoli ligt midden in de stad ►

en kan daarom maar tot een bepaald geluidsniveau draaien, zeker in de nachtelijke uren. Voor sommige vormen van dance blijkt dat niet te werken, het publiek blijft gewoon weg. Tivoli programmeert dat soort concerten dus niet meer. Mans heeft nog een essentiële tip voor zalen: kijk wat je aan de akoestiek kunt doen. De zaalakoestiek in Tivoli hebben ze aangepast waardoor de nagalmtijd is gereduceerd tot circa 1 seconde. Het geluid is daardoor veel beter geworden en de concerten blijken gemiddeld 5 dB(A) minder hard. ‘Bij een goede geluidskwaliteit is er minder geluidsdruk nodig voor een goede beleving’, zegt Mans. Verder roept hij de sector op om zich actief met normering en regelgeving te bemoeien, zodat we zelf bijdragen aan werkbare oplossingen.

Gehoorconvenant en maatregelen

‘Hoeveel taart mag je eten?’ Met die vraag begint Berend Schans (VNPF) zijn presentatie. Hij wijst zo nog eens nadrukkelijk op de eigen verantwoordelijkheid van het publiek. Met andere woorden: we moeten niet alles willen verbieden, laat mensen alsjeblieft zelf nog iets mogen beslissen! Na deze opening geeft hij een overzicht van het gehoorconvenant dat in juni 2011 is gesloten tussen Nationale Hoorstichting, VVEM en VNPF. Let wel, dit convenant geldt tot 2013 en dient nu verlengd te worden. In het kader hieronder staan de geldende

afspraken en bijbehorende maatregelen. Als aanvulling wijst Berend op de mogelijkheid voor de bezoeker om zichzelf pauze te gunnen. ‘In een theater kan je niet van je plaats, maar in een poppodium kan je vrij bewegen.’ Hij pleit ervoor om ruimtes te creëren waar mensen rust kunnen zoeken. Een mogelijkheid is ook om het geluidsniveau in de zaal minder gelijk te verdelen dan te doen gebruikelijk. De zaal begint opgewarmd te raken en er ontstaat een zaalbrede discussie. ‘Waarom zetten we niet alles 10 dB zachter als iedereen oordoppen in heeft die 10 dB dempen?’, is een van de suggesties, duidelijk niet van iemand die regelmatig een popconcert bezoekt. Een ander: ‘Het is sowieso veel te hard, niet om aan te horen.’ En als tegengeluid: ‘Je moet het wel kunnen voelen, dance op 95 dB trekt geen publiek.’

Agi-Son, het Franse voorbeeld

Bertrand Furic (Agi-Son) doet zijn verhaal in rap Engels met zwaar Frans accent. Het maakt zijn boodschap niet

minder interessant. Zijn organisatie probeert de wet te vertalen naar de praktijk en is een belangrijke partner of misschien wel voorloper binnen de Europese samenwerking. Agi-Son wordt gedragen door de brede Franse muziekwereld (werkgevers, werknemers, bands, muziekleidingen, leveranciers, podia) en is vertegenwoordigd in alle regio's in Frankrijk. Vanuit die positie werkt men aan *Prévention des risques auditifs*, preventie van gehoorschade dus. Het brede draagvlak maakt Agi-Son uniek in Europa en dat geldt ook voor het uitgangspunt dat men hanteert. Agi-Son werkt namelijk aan preventie van gehoorschade, maar dan wel vanuit het oogpunt van de muziekbeleving. Dus niet vanuit het verbieden, maar vanuit het mogelijk maken. De uitkomst verschilt uiteindelijk misschien niet veel, maar het praat heel wat makkelijker met een muzikliefhebber dan met een preventiemedewerker! Agi-Son doet aan voorlichting, geeft trainingen en verzorgt educatieve projecten op scholen. Bertrand Furic wijst op methoden uit de praktijk om de geluidsdruk over een langere periode te verminderen zonder de kwaliteit van het evenement te ondergraven. Denk aan een zich steeds hernemende opbouw van de avond in plaats van alsmaar harder en harder. De illustratie van Agi-Son toont hoe je met de juiste balans tussen mp3-speler, concert of discotheekbezoek verantwoord met je oren om kan gaan.

Afspraak in het convenant	Maatregel door podium of festival
De geluidslimiet is 103 dB(A) Leq, gemeten over een periode van 15 minuten op een hoogte van 2 meter boven de vloer nabij de mengtafel	- Contractueel vastleggen met de artiest - Opnemen in house rider
Geluidsniveau wordt continu gemeten	- Aanwezigheid meetapparatuur - Meten aan de mengtafel, de gemeten waarden opslaan - Geregistreerde waarden archiveren
Goede gehoorbescherming beschikbaar stellen voor bezoekers	- Verantwoordelijke aanwijzen voor het inkopen en beheren van goede gehoorbescherming en deze aanbieden in goede verkoopverpakking aan het publiek
Relevante werknemers krijgen goede gehoorbescherming van de werkgever	- De organisatie neemt dit op in het werkoverleg en bedrijfsreglement. - Leidinggevenden controleren of de gehoorbescherming wordt gedragen - Van relevante werknemers wordt periodiek het gehoor gemeten
Informerend publiek bij niveaus boven 96 dB(A) over geluidsniveau, risico op gehoorschade en hoe dit te voorkomen. De informatie moet duidelijk zichtbaar zijn.	- Informatie op website - Opnemen in algemene bezoekersvoorwaarden - Informatiefolder voor personeel

Geen sancties

Het slotakkoord is aan Willem Westermann (VVEM), die verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid onder de loep neemt. Hij behandelt dit voor milieu, arbo en publiek maar we beperken ons hier tot het derde punt. Willem stelt vast dat we hier te maken hebben met een keten van betrokken partijen, in dit geval de keten band – manager – agent – booker – zaal – technicus. Dat maakt de aansprakelijkheidskwestie alvast ingewikkeld. En wat is eigenlijk het toepasselijk recht? Er is geen specifieke wet, dus geldt alleen het Burgerlijk Wetboek met de algemene bepalingen voor overeenkomsten en geleden schade. En er is natuurlijk het Convenant Geluidsbeleid Muzieklocaties. De convenantpartners hebben dat ondertekend, maar er zijn

geen sancties. Handhaving gebeurt op basis van eigen verantwoordelijkheid en in laatste instantie kan iemand naar de burgerlijke rechter stappen die uiteraard de bestaande, erkende praktijk (zoals het convenant) zal meewegen. Blijft de vraag: is gehoorschade gemakkelijk toe te wijzen aan een organisatie of aan één oorzaak? Behalve in uitzonderlijke gevallen - bijvoorbeeld een bezoeker die na een concert langdurig arbeidsongeschikt blijft - zal dat altijd lastig blijven.

Ziggo Dome

Na al deze informatie kregen we een rondleiding door de Ziggo Dome, een zaal met een capaciteit van 17.000 toeschouwers die grote internationale acts als Madonna en Neil Young ontvangt maar ook onderdak biedt aan musicals of een

televisieshow als Top Gear. En cabaretier Najib Ahmali heeft hier twee keer voor een uitverkochte zaal gestaan. Bij het binnenlopen van de lege zaal blijkt de stelling van de rondleider te kloppen dat er altijd iemand in zijn handen klapt. Op Ziggo Dome en de akoestiek komen we in Zichtlijnen nog terug. ◀

Alle powerpoints staan op de website van de VPT, zie <http://www.vpt.nl/content.asp?path=d0t6bbjd>

Voor de volledige tekst van het gehoorconvenant zie bijvoorbeeld <http://www.geluidnieuws.nl/2011/juni2011/muz.html>

Website Agi-Son <http://www.agi-son.org>